

de la Renaix. Miquel i Cortada publica el llibre d'elegies «Les Llàgrimes de la Viudesa» c. 1836 (cf. Montoliu, *Aribau i el seu temps*, 214, 254), «s'esposa de nou, ara, / tement que de viudesa lo dol l'emmustehís», *Atl.* de 1867 II, 3d, no en la versió de 1878; però sí en *Canigó*, infra.

Viudar [1507, Busa-N.: «*viudar-se* de marit: vidua-re»] forma que restà rara. Generalment *enviudar-se*, *enviudat* [Belv.]; «... s'és enviudada», *Atl.* 1878, II, 8a; «ab axò, Joanet, tu també has de fer com jo. 10 M'haig d'enviudar? —vaig dir rihent ab alta riàlla—. Axò vindrà després... casar-te!», Genís i Aguilar (*La Reyneta del Cadí*, 9). I fins tr.: «... / T'estimaré com sempre --- d'una cella, / d'un monestir que, sobre l'oratori / de Sant Martí de Canigó s'axeca / --- / les 15 dames del palau ploran ab ella, / que veu entrar per hont surt ara Guifre / l'espectre glaçador de la *viudesa*, / ab son cabell estès sobre la cara / y arrocegant sa mantellina negra / --- / quan se revé son cor, y de ses llàgrimes / cau, amansida, la maror primera, / al 20 monestir que l'enviudà tan jove / vol portar, virtuosa, alguna pedra», *Canigó* x, 62, 71, *Esviduat*.

¹ No existeix, naturalment, ni pogué existir, la forma *vilua* que ha suposat algun editor. —² Era no sols en el títol sinó la primera paraula del text original; *NCL* XLII, p. 249, cf. p. 32; queda com *vi-dua* en el text oficial cat. de 1412, però *viuda* en la constitució 173, § 2 (p. 266). —³ *Merav.*, *NCL* II, 46; *Blanq.* I, 152.25; II, 101.22; *Do. Pu.*, Gili, p. 218). —⁴ En Muntaner, § 297 i § 54, Casac. porta *vi-dua* (I, 114.24), però Bofarull *viuda*. En Desclot «forçaven les fembres *viudes* e poncelles», *NCL* IV, 148.6; en *NCL* s'ha imprès *viudes*, però la major part dels mss. (JSX) porten *viudes*, i ha estat contra la regla seguida per Coll de preferir la lliçó de J, ³⁵ mentre que el manuscrit F, que és el que porta *vi-dues*, menys bo i més tardà, és del S. xv o més tard; V, que és també dels millors, porta *vilves*. En el discurs del cardenal gironí Joan Margarit, a. 1455, a les Corts, exhortant Joan Sens-Fe a respectar les ⁴⁰ llibertats catalanes, apareix 6 vegades el mot *viuda* aplicat a Catalunya com a epítet; en l'ed. del llibre de Tate sobre aquell patrici (Bna. 1976), a aquesta lliçó de les Actes del Braç Militar, ms. B (llenguatge dels homes d'acció) s'ha preferit *viudes* de les ⁴⁵ de la Cancelleria Reial, ms. A, d'estil cancelleresc i teòric: *real* (A)/*reyal* (B), i moltes discrepàncies així; en aquella és probable que el savi filòleg anglès no tingui cap culpa i hagi estat imposat pel publicador. —⁵ En StVicentF, on les dues formes estan bastant equilibrades (*viuda*, *Quar.*, 53.153, 179.22; *Serm.* I, 284.15; *vi-dua*, *Serm.* II, 90.17, *Quar.*, 138, 104-105, 69.96, aquí terme d'alta jurisdicció, justinianeu), tindrem present que no disposem més que del text dels amanuenses, que li prenién les notes quan improvisava oralment en presència d'ells; però aquests eren gent de cúria, i afavoriren la forma legal. Així i tot s'hi observa el contrast entre frases que reflecteixen la vida circumdant, en les quals no-tem *viuda*, i les de cites patristiques o d'elaboració

legal, evangèlica etc., on veiem *viuda*: «que bella dona, o *viuda* o pubilla, maridada o religiosa!» (*Serm.* I, 284.15); en canvi: «axí com se encarnà en la verge Maria, que axí se podie encarnar en lo ventre de *viuda* o de altra persona» (II, 273.11). En les obres legals és clar que predomina *viuda*: *Costums de la Vall d'Àneu*, princ. S. xv (RFE IV, 46); al *Spill* de Castellbò, 1518, 2 cops *viuda* i un de *viuida* (en les afrontacions de Rialb, f° 107v). Cert que Metge escriví «morir benaventurada e honorable *viuda*» en *Valter e Gr.* (*NCL*, 36.9), però ho fa seguint el text llatí de Petrarca, i ja hem vist que en el *Somni*, escrivint pel seu compte, trià *viuda*. —⁶ Veg. *EntreDL* I, 235. Nicolau d'Oliver ho comenta en *Paisatges de la N. Hist.*, 43, imprimint *viudes*, però el metre del vers prova que és *viudes*. —⁷ A. M. Alcover allegava també la unanimitat de *viuda* en tota la sèrie històrica dels diccs. catalans: *Cat.-Al.* de 1502, Busa-N. de 1507, 1560, 1585, OPou, DTò. 1647 ---, Lacav., Belv., Lab., *DFgra.* etc. —⁸ «La noble *viuda* d'En Maragall», pròleg a les O. C. de Maragall, ed. Gili; O. C. de M., Bibl. Perenne I, 1198a. «Micol *viuda* de marit viu», Alcover, O. C., 89, 10, 15. Russinyol, passim, i cf. *viudo* infra. —⁹ En castellà la -d- postdònica es conserva segons la fonètica normal (*suda*, *cruda*, *nido*), i en consonantitzar-se la *u* *vi-dua*, hi hagué metàtesi en *vi-bda* i després vocalització com en *cabdal* > *caudal* etc. En català no hi ha hagut cap metàtesi en *viuda*, abans *viuva*, ni la -d- entre vocals es conserva en català sinó que cau. Notem que la mateixa causa, en gallego-portuguès, que també perd sempre la -d- (*sua*, *crua*, *nó*) ha portat a una evolució paral·lela a la cat.: gall. ant. i port. *viuva* [poetes del S. XIII], fins avui mantingut a Portugal, però mudat en *viuda* a la major part de Galícia per la mateixa raó que en la nostra llengua (cites en *DECH* v, 833b3-9). —¹⁰ Evident abús d'un corrector que no vacilla a destruir-li la mesura de tres versos.

Viuet, V. *viu* *Viula*, V. *viola* II *Viurar* a. 1277 (?), Soldevila, *Pere el Gran* I, vol. 2), V. *lliurar* *Viure*, V. *viu*; no és NL ni NP, sinó grafies incorrectes de *Biure* (V. *viu*) *Viva-el-rei*, V. *xivarri* *Viveró*, V. *viu* (i grafia incorrecta del fr. *biberon*, per a la formació del qual, veg. *DCEC/DECH*) *Vives*, V. *adives* i *viu* *Vivea*, *vivesa*, *vivetó*, *vivid*, *viuidor*, *viuífic*, *viuíficar*, *-ficació*, *-ficant*, *-ficatiu*, *viuint*, *viuítar*, *viuisecció*, *-sector*, *vivor*, V. *viu* *Vivori*, V. *vori* *Vivot*, *vivotejar*, V. *viu* *Vixega*, V. *veixiga* *Vixe(l)*, *vixella*, V. *vas* *Vixí*, mena de roba, mall., del nom de la ciutat francesa de Vichy (dept. Allier) (*AlcM*; *GrEncicCat*. *vichy*, § 2) *Vixicà*, *vixiga*, V. *veixiga* *Voatros*, V. *vós* *Vocable*, *vocabulari*, *vocabulista*, *vocació*, *vocacional*, *vocal*, *vocàlic*, *vocalisme*, *vocalista*, *vocalitzar*, *-ització*, *vocar*, *vocatiu*, V. *veu* *Vocellència*, V. *vós* *Vociferar*, *-feració*, *-ciferador*, *-ciferant*, V. *veu* *Voçurro*, V. *veça* *Vodevil* 'comèdia llicenciosa', pres del fr. *vaudeville* [Ss. XVIII, XIX] primer 'cançoneta lleugera' [1507], *vaudevire* [S. xv], de la co-